

Dějepis:

1) Zkaza Pompejí

a) Tvým úkolem je zhlédnout video k tématu a vyřešit úkoly v PL.

<https://www.televizeznam.cz/video/slavnedy/den-zkazy-pompeji-24-srpen-79-n-l-153072>

b) V poslední části máš shrnutí k několika tématům. Z kapitoly adoptivní císaři vyhledej všechny podstatné informace na internetu, v učebnici nebo v dalších pramenech k třem nejznámějším císařům - vytvoř písemně jejich portrét/poster do sešitu.

Zasypané město vypráví

Pompeje byly v časech římského císařství městem s asi 20 000 obyvateli. Ležely na úpatí, jak se věřilo, téměř vyhaslého vulkánu Vesuv. Na velmi úrodné půdě na svahu hory se zelenaly ovocné sady a vinohrady. Lidé jakoby na spící sopku úplně zapomněli, až v srpnu roku 79 n. l. přišla katastrofa. Nejdříve se země mírně otřásla a po krátkém a slabém zemětřesení, která jsou v jižní Itálii tak běžným jevem, že jim jen málokdo věnuje větší pozornost, přišla katastrofa.

Sopka najednou vyvrhla obrovské množství dýmu, popela a kamení. V zoufalém zmatku a útěku z města se tisíce lidí zadusilo v dešti popela a mraku sirných par, nebo je pohřbily trosky hroučících se budov. Město zasypala obrovská masa popela a kamení, přes kterou se pak přelila mohutná vlna žhavé lávy. Šest metrů vysoká vrstva pohřbila město i jeho nejbližší okolí, stejně jako na opačné straně hory městečko Herkulaneie.

V 18. století narazili dělníci při stavbě venkovského panského sídla na zasypané město. Když pak kousek po kousku odkrývali zachovalé části města, pochopili, že se tady pod zemí jakoby zastavil čas. Římské Pompeje znovu spatřily světlo světa. Masy lávy a popel zakonzervovaly dokonale vše tak, jak to bylo v okamžiku katastrofy. I dnes tak máme možnost uvidět živoucí obraz starověkého římského města. Ulice byly jen tak široké, aby jimi projel dvoukolový vůz. Chodníky po stranách ležely výše než silnice. V dlažbě byly vyjeté hluboké brázdy.

Na místním tržišti v centru města stály chrámy zasvěcené různým bohům. V největší městské budově - tržnici byly umístěny i městské úřady a soud. Ve speciálním výklenku byly kalibrované a oceňované kontrolní váhy pro ochranu zákazníků a poctivost prodeje.

V některých domech na okraji města se zachovalo zařízení na praní prádla. Římané neznali mýdlo, a tak používali na praní a čištění oděvů a látek lidskou a zvířecí moč kvůli obsahu amoniaku. Ve větších městech se běžně vyskytovaly v podzemí nebo na krajích cest sběrné nádrže či nádoby na moč, napojené na kanalizaci. Ty byly zřizovány magistrátem a pak pronajímány tzv. fullones, kteří moč sbírali a používali na praní prádla. Tato živnost byla velmi výnosná, ale náročná a také opovrhovaná kvůli zápachu. Pralo se tak, že byl oděv nejdříve navlhčen močí a pak po něm bosý fullo šlapal a drhnul ho holými chodidly, potom byl oděv vymáčán v tekoucí čisté vodě v akvaduktu nebo v potoce. Císař Vespasianus chtěl obohatit státní kasu o nemalý příjem z této činnosti a vypsals tzv. „Daň z moči“. Svě rozhodnutí ospravedlnil slovy: „Pecunia non olet“ (Peníze nepáchnou).

V obytných domech byly ložnice, koupelny, jídelny, velké kuchyně a předsíně. U bohatších majitelů domů byly podlahy zdobené barevnými mozaikami. Stěny byly zdobené barevnými ornamenty a obrazy z dějin a legend. Ve sloupových dvorech byly často mramorové či bronzové sochy původem z Řecka. V některých domech byly nalezeny zbytky jídla, které prchající ponechali na stolech. Byly to ryby, uzeniny a drůbež. U chudých lidí pak chléb a jáhlová kaše. Nábytek u majetných lidí byl vkusný a nákladný, obzvláště velké leštěné dřevěné jídelní tabule byly velmi cenné.

Nádobí bylo většinou měděné, stříbrné nebo ocelové. Našlo se i pár kusů vzácného porcelánu, původem zřejmě z daleké Číny.

V jednom z domů bydlela rodina bankéře, který nechal své poklady střežit ostrým a velkým psem. Na prahu přede dveřmi byl mozaikový nápis: „Cave Canem“ (střež se psa).

V jiném domě, který patřil pekaři, leželo v jedné místnosti 81 bochníků kulatého chleba o váze cca 1 kg.

Mnohé vyprávějí i nástěnné malby v domech. Znázorňují scény z řeckých Homérových eposů, neboť bylo zcela běžné, že vzdělání lidé mluvili řecky a vlastnili řecky psanou literaturu.

Na vnějších stěnách jsou k poznání různé nápisy, reklamní slogany, urážky politiků, hesla a vzkazy i neslušné obrázky, kterými se bavili místní teenageři.

Úkoly a otázky k textu:

1) Najdi pomocí mapy na internetu polohu sopky Vesuv a zakresli do slepé mapy.

2) Proč se lidé v historii i v současnosti usazovali a stále usazují v blízkosti nečinných či

zdánlivě nečinných sopek?

3) Který jazyk byl v období římského císařství považován za jazyk vzdělanců a jaký jazyk je

považován za tentýž dnes?

4) Najdi v textu rozdíly mezi životem bohatých a chudých občanů císařství v 1. st. n. l.

-

-

-

5) Které vlastnosti či zvyky máme s Římany i dnes společné? Vysvětli na základě poznatků z textu.

6) Chtěl(a) bys žít ve starověkém Římě? Svou odpověď, ať už kladnou nebo zápornou, podpoř argumenty z textu, nebo z dosud získaných znalostí o starověkém Římě.

7) Používá se i dnes v nějaké souvislosti výrok: „Peníze nepáchnou“? Uveď příklad.

8) Vyznač na časové přímce rok, kdy došlo k výbuchu sopky Vesuv a zničení Pompejí, a začátek století, ve kterém byly Pompeje znovu objeveny. Kolik let uplynulo od zkázy Pompejí?

- 21 -

ADOPTIVNÍ CÍSAŘI – Řím na vrcholu moci 2. století po K.

= panovník si ještě za svého života vyhlédl nástupce, adoptoval ho a tím zaručil nárok na jeho vládu....jistota schopných panovníků

Traian – obrovská říše...ochranné opevnění v místech, kde byly nejohroženější hranice
= obranná linie „**limes Romanum**“

Hadrianus – na obranu provincie Británie nechal vybudovat ze severu obranný „**Hadriánův val**“

Marcus Aurelius – vpády Germánů, hladomor, vzpoury, záplavy....
- v čele armády se dostal až na Slovensko
- prodal i vlastní majetek, aby měl na výplaty vojáků

KRIZE ŘÍMA – 3.století po K.

1. útoky Germánů – předzvěst velkého stěhování národů v 5. století

2. vnitřní krize – časté střídání císařů, vraždy, někdy 2 najednou
- císaři nazýváni **vojenští** (byli voj. veliteli, dosazovala je armáda a o ni se pak starali)

3. neklidná doba – loupeživé tlupy, nebezpečné kmeny, vzpoury vojsk

4. hospodářské problémy

- větší armáda si žádá větší daně
- lidé drahé mince ukrývají....přechází se na **výměnný obchod**.....
.....pokles obchodu i řemesel

(doba 2. století, kdy obchod vrcholil a kdy se používala hedvábná stezka z Číny, byla pryč)

KŘESŤANSTVÍ

- v polovině 1. století na území dnešní Palestiny a Izraele vzniklo nové **monoteistické náboženství** (odvozené od Ježíše Krista = **křesťanství**)
- první křesťané byli Židé a první křesťanská obec byla v Jeruzalémě
- **všichni jsou si před Bohem rovni, i otrok i pán**
- morálka, kterou vyžadoval Bůh (určité chování, myšlení, ctění) byla shrnuta v **DESATERO BOŽÍCH PŘIKÁZÁNÍ**

- na území Říma bylo přijímáno křesťanství nevlídně, křesťané byli pronásledováni a křižováni....scházeli se tajně
 - **Ježíš Kristus – od jeho narození se odvíjí letopočet**
 - Nový zákon (část Bible) = svědectví o jeho životě
 - syn Boží, který sestoupil k lidem, aby vykoupil jejich hříchy obětí vlastního těla a krve
- 22 -

DOMINÁT

- **ve 2. polovině 3. století je situace zoufalá : střídání panovníků, o stát se nikdo nestará, úpadek hospodářství, nezabezpečené hranice...**

- roku **284 po K.** nastupuje neurozený, ale zkušený voják

1. DIOCLETIANUS

- vládl 21 let, perfektní řád, neomezený nade všemi, pán vůči poddaným
- **dominus = pán.....dominát**
- měl nejvyšší zákonodárnou a soudní moc, vrchní velitel, senát tím úplně zanikl
- razil hodnotné zlaté a stříbrné mince, udělal daňové reformy
- synové kolónů museli být zase kolóny
- vojenská služba se dědila z otce na syna
- pronásledoval křesťanymarně
- kvůli rozlehlosti si zvolil spolucísaře
- roku **305 po K.** odstoupil.....odpočinek

2. CONSTANTINUS (Konstantin Veliký)

- nastupuje roku **306 po K.** , vládl 31 let
- přesídlil do malé řecké osady Byzantion a založil zde město **Konstantinopol**
(slovansky Cařihrad, turecky Istanbul)
- nejkrásnější palác Hagia Sofia = chrám Boží moudrosti
- zavedl dědičné postavení pro řemeslníky
- **sjednotil nábožensky celou říši.....vydal 313 edikt milánský**
= **zrovnoprávnil křesťanství s ostatními náboženstvími**

ROZPAD A ZÁNİK ŘÍŠE ŘÍMSKÉ

- poslední císař celé říše = **Theodosius**, s jeho 2 nástupci (synové) se říše rozdělila na
 - V východořímskou** - pokračovala dál jako Byzance do 15. stol.
 - Z západořímskou** - zanikla 476 po K.
- **stěhování národů = kmenové posuny ve 4. a 5. století po K.**
- Hunové a germánské kmeny (Vizigóti, Ostrogóti, Vandalové...)
 - vůdce Hunů – ATTILA („bič boží“)
- **451 po K. bitva na Katalaunských polích** – Římané Huny porazili, Attila umírá
- pak Řím zpustošili Vandalové - 455 po K.
- císaři neměli žádnou vážnost, byli to loutky v rukou voj. velitelů, poslední římský císař západořímské říše byl **Romulus Augustulus = císaříček**, sesadil ho germánský velitel
- roku **476 po K. zaniká západořímská říše a končí starověk**

- říše byla rozdělena na samostatná království kmenů : Sasů, Anglů, Franků, Visigótů.....

- 23 -

-

KULTURA ŘÍMSKÉ ŘÍŠE

Náboženství

- **polyteismus** – řada bohů, bůžků, některé převzali od Řeků

Jupiter – vládce + Juno – jeho žena

Minerva – bohyně moudrosti

Mars – bůh války

Diana – bohyně lovu

Neptun – bůh moře

Pluto – bůh podsvětí

Venuše – bohyně lásky (Amor – její syn)

Jazyk, písmo, literatura

Jazyk – latina (pro běžné i bohoslužebné účely)

- i po zániku říše to byl jazyk vzdělanců, ovlivnila angličtinu i češtinu

(např. škola, křída, kalhoty, meruňka...)

Písmo – latinka (od Etrusků)

- číslice I, V, X, L, C, D, M

Literatura – epos, drama, lyrické verše

- básníci : Vergilius, Ovidius, Horatius

- řečnictví = rétorika : Cicero

Divadlo - tragédie (řecké mytologické příběhy)

- komedie (římské náměty – Plautus)

Vzdělání a věda

- **rodiče nebo domácí učitel** – číst, psát, počítat

- **soukromé školy** (lat. mluvnice, Z, Dě, řečtina, astronomie, filozofie, básnictvído 15 let)

+ pak mohli chlapci **další 2 roky na škole zaměřené na práva, řečnictví a filozofii**

- zůstalo latinské názvosloví v oborech lékařství, biologie.....

Architektura

- **na venkově** : chýše nebo vily

- **ve městě** : 1. **činžovní domy**

2. **atriové domy** (atrium = vnitřní dvůr lemovaný krytým sloupořadím)

+ zahrada, mozaiky na podlaze, vyřezávané stropy

- znali klenbu, oblouk(vítězné oblouky), sloupy

- amfiteátry pro gladiátorské hry

- veřejné lázně s ústředním topením, knihovny a přednáškové sály

- vodovody (akvadukty)

KOLOSEUM: 1. století po K. - **amfiteátr v centru Říma**

- elipsovitá aréna, sedadla do 50000, název od kolosální sochy (císař Nero), dnes je zčásti rozebrán

POMPEJE: výbuch sopky Vesuv a zničení měst Pompeje a Herkulaneum 79 po K.

Výtvarné umění

- kopie řeckých soch, portréty (skutečný vzhled bez přikrášlování), mozaiky na podlahy,
fresky na zdi

Všechny úkoly zašli na e-mail do příštího pátku 04. 03. 2020.